

Bibliotekshögskolan
Specialarbete 1977:

179 f

INTERNATSKOLANS VÄRLD

i engelska flickböcker



utgivna i Sverige 1941 - 1960

Eva Margareta Löfgren

INNEHÅLL

INLEDNING	1
INTERNATSKOLEBOKENS HISTORIA	2
SVENSK UTGIVNING AV INTERNATSKOLEBÖCKER 1941 - 60	5
Översättningar och illustrationer	5
DE MODERNA ENGELSKA FLICKPENSIONSBÖCKERNA	6
Flickpensionens värld	8
Prefektsystemet	9
De avvikande	11
Känslorna	13
SLUTSATS OCH REKOMMENDATION	14
KÄLLOR OCH REFERENSLITTERATUR	16

Bilaga I: UNGDOMSBÖCKER I INTERNATSKOLEMILJÖ UTGIVNA I SVERIGE
1941 - 1960

Bilaga II: UPPSTÄLLNING AV SERIER I DEN ORDNING BÖCKERNA BÖR LÄSAS

Bilaga III: TITELREGISTER TILL BILAGA I

INLEDNING

Böcker i internatskolemiljö är ett intressant exempel på den äldre barn- och ungdomslitteratur, som idag är på samma gång nedvärderad och dåligt känd. Man kan inte bara avfärda dessa böcker som lättviktiga och föråldrade utan att närmare känna till dem och deras bakgrund. Huvudsyftet med detta specialarbete är att väcka större förståelse för några av dem. Det är viktigt att inte enbart stanna vid studiet av erkända klassiker utan att också ägna uppmärksamhet åt den stora massan av böcker, som föregick den moderna ungdomslitteraturen, och som på sin tid var lästa och älskade.

Specialarbetet planerades ursprungligen som en förteckning över de internatskoleböcker, som utgavs på svenska under åren 1941-60. Det visade sig emellertid att ämnet kom bättre till sin rätt i uppsatsform, varför huvuddelen har kommit att utgöras av en kort historik och beskrivning av genren med särskild tonvikt på de engelska flickpensionsböcker, som just under 1940- och 50-talen hade en sista våg av popularitet i Sverige. Dessa flickböcker har ett särskilt intresse som en stor och förhållandevis enhetlig grupp inom genren.

Historiken bygger huvudsakligen på engelska handböcker, eftersom större delen av de behandlade böckerna är översatta från engelska, och motsvarande svenska arbeten vanligen förbiser genrens utveckling under 1900-talet. Jag har därför främst försökt presentera sådana uppgifter, som inte finns tillgängliga på svenska. De viktigaste källorna till den allmänna översikten har varit Crouchs Treasure seekers and borrowers och Dartons Children's books in England. Det bästa materialet om flickböckerna finns i Cadogans och Craigs You're a brick, Angela! och i Tathams lilla specialartikel Yesterday's schoolgirls. Många av de engelska författarna finner man i Doyles The who's who of children's literature, medan Fishers Who's who in children's books presenterar mer eller mindre välkända barnboksgestalter. Litteraturförteckningen upptar även sådan svensk och utländsk referenslitteratur av intresse för ämnet, som inte citeras eller omnämns i specialarbetet.

Den bibliografiska delen av specialarbetet utgår ifrån Svensk bok-katalog för åren 1941-50, 1951-55 och 1956-60, de systematiska avdelningarna för barn- och ungdomslitteratur. Större delen av de titlar där, som kunnat misstänkas utspelas på internatskola, har sedan kontrollerats dels på Kungliga Biblioteket och stadsbiblioteken i Stockholm och Borås, dels på ett flertal antikvariat. De utländska originalens utgivningsår har spårats genom respektive länders nationalbibliografier och de tryckta katalogerna från British Museum och Library of Congress. I många fall har jag dessutom haft tillgång till originaltexterna.

Omslagsteckningen av W. Lindsay Cable är hämtad ur Blytons Andraklassisterna i St Clare.

INTERNATSKOLEBOKENS HISTORIA

Internatskolor och böcker i internatskolemiljö har nog i viss utsträckning funnits i de flesta länder, men England är antagligen den mest berömda hemvisten för bådadera. Thomas Hughes Tom Brown's school days (1857) inleder en nästan oräknelig rad av ungdomsböcker, där livet vid en 'public school' spelar en huvudroll. Nästan samtidigt kommer F. W. Farrars sentimentala Eric (1858; Sv.: Eric Williams, 1895) och St. Winifred's (1862; Sv.: Gosskolan i St. Winifred, 1896). Med Talbot Baines Reeds många populära men aldrig översatta böcker från 1880-talet introduceras på allvar det starka idrottsintresse, som för framtiden kommer att präglade engelska skolskildringar. (Darton, s. 292-95, 308-10) Med Kiplings Stalky & Co. (1891; Sv.: Fiffikus & Co., 1891) inleds en mer humoristisk och mindre idealiserande typ av skolskildring, som bl. a. fullföljs av Charles Hamilton under många olika pseudonymer med långa berättelsesviter om Greyfriars och andra fiktiva skolor i några populära barntidskrifter. Buckeridges Jennings-böcker är en sentida utlöpare av samma tradition. (Crouch, s. 14-15)

Flickpensionens värld skildras kring sekelskiftet i ett växande antal böcker av bl. a. Mrs Horne de Vaizy (Cadogan, s. 86), som tenderar till en alltmer positiv syn på skolan. Burnetts A little princess (1887; under denna titel 1905) är inte representativ för dessa böcker. Efter hand som flickorna får tillgång till en förbättrad skolsituation av samma slag som pojkarnas, utvecklas flickboken i internatskolemiljö till en speciell tradition, som framför allt blomstrar under mellankrigstiden (Cadogan, s. 178-81), men som till skillnad från motsvarande pojkböcker lever kvar ända in på 50-talet. Denna typ av flickböcker behandlas utförligare på s. 6-14.

Efter andra världskriget fördjupas genren i nya riktningar genom författare som Mary K. Harris, Antonia Forest och William Mayne. (Crouch, s. 119-23)

Man kan förmoda att äldre skolskildringar försöker ge en realistisk bild av sin tids skolväsen, men snart utvecklas starka litterära konventioner kring internatskolans värld, som kommit att präglade läsarnas uppfattning om public schools och gjort denna skoltyp världsberömd. Konventionerna skapar med tiden sin egen värld delvis oberoende av utvecklingen inom verklighetens skola, men samtidigt kan man förmoda att böckerna påverkar denna utveckling genom de förväntningar de väcker hos läsaren inför dennes egen skolgång. Det är också troligt att de tidiga pojkskoleböckerna bidragit till att forma de flick-public schools, som växer upp från slutet av 1800-talet efter nära mönster från pojkskolorna. Figuren på s. 3 vill visa utvecklingen inom den engelska internatskoleboken och den ömsesidiga påverkan mellan de litterära traditionerna och verklighetens olika skolformer, som jag tycker mig skönja. Dubbla pilar representerar rent litterära utvecklingslinjer, enkla pilar relationer till och mellan utomlitterära företeelser.

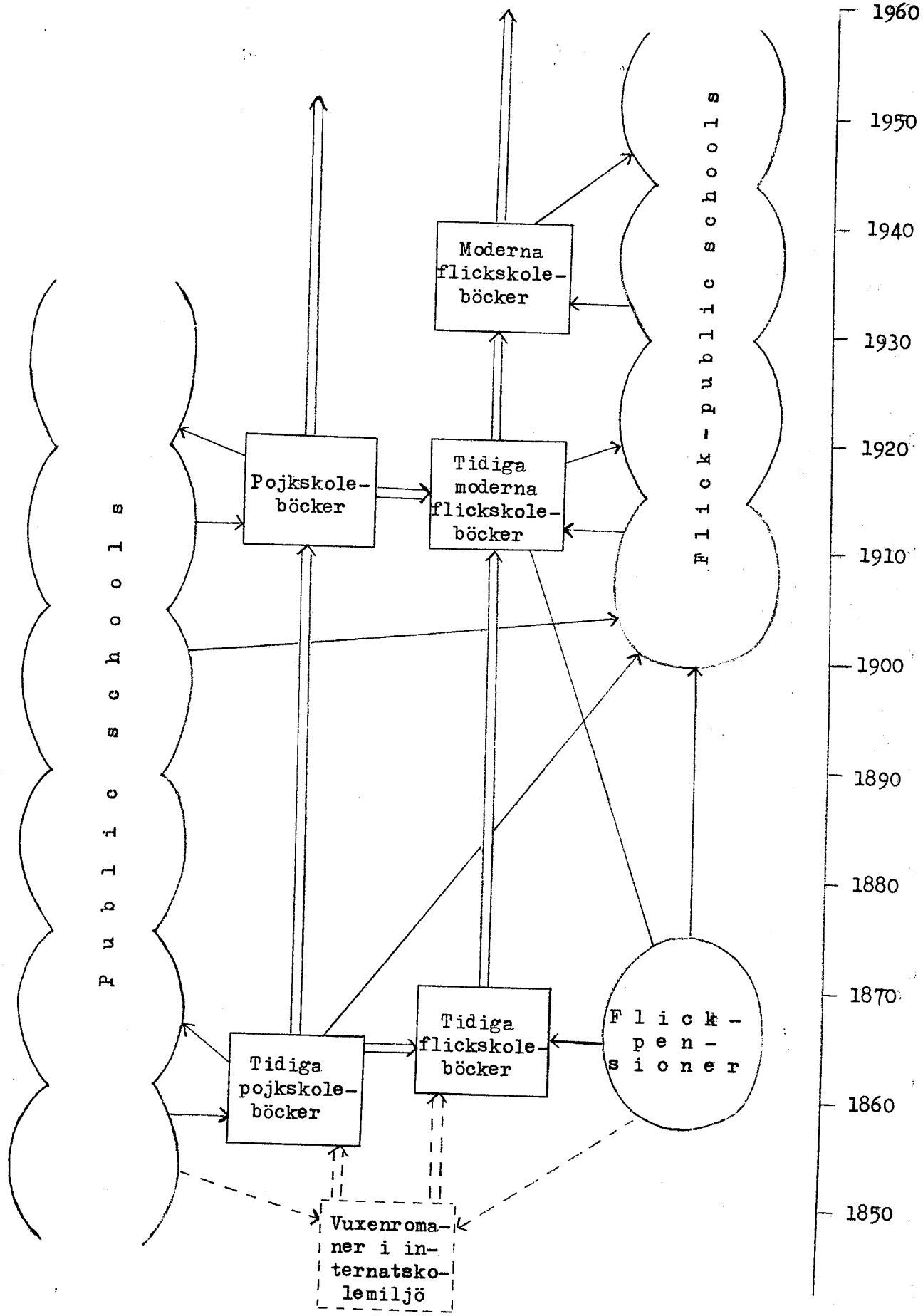


Fig. 1. Förmodad utveckling och påverkan inom den engelska skolskildringen i förhållande till skolorna i verkligheten.

I andra länder utvecklas genren helt annorlunda. Det är då vanligem fråga om flickböcker. I tyska pensionsskildringar blir skolan huvudsakligen en förberedelse för kärlek och äktenskap, som t. ex. i Emmy von Rhodens Der Trotzkopf (1885; Sv.: I pensionen, 1888) (örvig: Den internationella flickboken i svensk tappning, s. 165 ff.) Berlins Elsas pensionsår är ett exempel på att äldre svenska flickböcker gärna följer samma mönster. Under senare tid förekommer internatskolans värld sporadiskt i svensk ungdomslitteratur, senast i Hellbergs Älskade Maria (1974).

I USA går utvecklingen en annan väg. Efter tidiga flickböcker som Coolidges Katy i skolan ingår skolskildringen här gärna förening med barndeckaren, som i de likartade serierna om systrarna Mary och Lou Dana av Keene och om Perry av Locke. Skolan och kamratlivet blir då bara en kuliss till de mysterier, som de onaturligt duktiga hjältarna ständigt smubblar över. Rendinas Rumskamrater visar emellertid, att också i Amerika internatskolemiljön har utnyttjats i en mera psykologiserande flickboksstil. I Danmark kombinerar Werners Puck-serie den amerikanska deckartypen med en karaktärsskildring liknande den i de engelska flickböckerna.

Internatskoleböcker uppträder ofta i längre eller kortare serier med samma huvudpersoner, men dessa serier är av mycket varierande karaktär. Man skulle kunna skilja ut tre olika huvudtyper:

1. Skolskildringen ingår som enstaka del eller delar i en serie, som huvudsakligen utspelas i andra miljöer.
2. Serien utspelas huvudsakligen i skolmiljö och kan läsas i valfri ordning, eftersom personteckningen är statisk och de olika delarnas handling oberoende av varandra.
3. Serien utspelas huvudsakligen i skolmiljö och bör läsas i viss ordning, eftersom huvudpersonerna utvecklas och handlingen i de olika delarna är mer eller mindre sammanhängande.

Den första typen tycks vara den äldsta och gäller bl. a. Katy i skolan men också t. ex. Stevns Susy-böcker. Typ 2 är utmärkande för mysterieserierna men också för Jennings-böckerna, medan typ 3 framför allt representeras av de engelska flickpensionsserierna. Typerna är inte alltid renodlade. Den mycket långa Puck-serien ligger exempelvis på gränsen mellan typerna 2 och 3.

SVENSK UTGIVNING AV INTERNATSKOLEBÖCKER 1941 - 60

Under åren 1941-60 utkom på svenska över 80 ungdomsböcker i internatskolemiljö, i original eller översättning, nya utgåvor medräknade. Originalupplagorna är spridda över ca 100 år, fr. o. m. 1857, men de flesta är skrivna efter första världskriget. Förteckningen, bilaga I, upptar enbart böcker, som helt eller delvis utspelas på internat i förening med vanlig skolutbildning för elever upp till ca 18-19 år. Flera av dessa böcker ligger emellertid på gränsen till genren. I Hallqvists Den okända kamraten och Tolderlund-Hansens Lisa i skolan är ett fåtal elever inackorderade hos sin lärare, medan pensionen i Sandwall-Bergströms Kulla-Gulla i skolan är ett bland flera inackorderingsställen löst knutna till en flickskola. I vardera av de medtagna Susy-böckerna utspelas bara några få kapitel på flickpensionen, medan huvudhandlingen är förlagd till loven. Också Perry-böckerna utspelas huvudsakligen under loven, men hela serien är redovisad, eftersom Mysterieklubben har sin bas i skolan. Dessa exempel visar svårigheterna med att dra en konsekvent gräns för en genre av detta slag, som definieras genom en speciell miljö.

Av de förtecknade böckerna utspelas 46 i England, ¹⁾ 19 i Danmark och 10 i USA. 2) I över hälften, 44 böcker, är miljön ren flickskola, och i 19 pojkskola. Att så många som 19 böcker handlar om blandade skolor, beror huvudsakligen på de 14 Puck-böckerna och Blytons Kicki-serie. En annan undersökningsperiod skulle säkert ha givit en annan fördelning, men det visar sig att just den utvalda perioden domineras av engelska flickböcker, 31 titlar förutom Kicki-serien, som bör betraktas som flickböcker trots förekomsten av pojkar. Eyre påpekar i 20th century children's books, att dessa böcker åtnjöt en förnyad popularitet under 50-talet som en spännande form av exotism och eskapism i länder, där internatskolor är ovanliga. (s. 52) Han avser främst Australien och New Zeeland, men samma förhållande tycks även gälla för Sverige.

Översättningar och illustrationer

Få av dessa böcker utmärker sig för en god språkbehandling, men de ofta slarviga och ogenomtänkta översättningarna gör det svårt att bedöma de utländska böckerna i detta hänseende. Vissa språkliga särdrag finns det dock, som ingen översättning kan dölja. Ett par sinsemellan mycket olika exempel är Buckeridges hisnande - och svåröversätliga - ordlekar och Blytons naiva invokationer av sina huvudpersoner i slutet på nästan varje bok: "Adjö till nästa gång vi träffas! Adjö Doris och Sally och alla andra. Vi ses snart igen. Ha det så bra till dess!" (Första terminen vid Malory Towers, s. 159)

I en del fall har personnamn ändrats i svenska utgåvor. Huvudpersonen i Chaunders Ruts stolta drömmar heter ursprungligen Evangeline, och det namnet har hon fått behålla både i den äldre svenska utgåvan och i fortsättningen Nedre femtes stordåd. Chloe ändras till Ann i Matthew-

- 1) Inberäknat Singleton-serien av den svenske författaren De Geer.
- 2) Av Coalidge, Keene, Locke, Rendina, Webster och Wells

mans Ann tar ledningen. I Hlytons Malory Towers-serie heter huvudpersonen Darrell på engelska men Doris på svenska, och Kicki kallas i originalet aldrig för annat än sitt dopnamn Elizabeth. Utom i det sista exemplet har förändringen skett till namn, som låter mer naturliga för svenska läsare, men samtidigt har andra, lika främmande, namn behållits även i samma böcker, t. ex.: Marcia, Eileen, Drusilla, Prunella, Gwendoline.

Få av böckerna är illustrerade, och de illustrationer, som förekommer, är sällan av god kvalitet utan illa tecknade och ofta avvikande från texten. Det senare gäller i synnerhet Matthewmans böcker. I 50-talsutgåvan av Katy i skolan uppträder personerna i 1900-talskläder, trots att boken första gången kom ut redan 1873. - Sådana anakronismer borde inte tillåtas i några bokillustrationer. - Samma fel som illustrationerna utmärker även omslagsbilderna. Tecknarna är i båda fallen ofta anonyma. Det är emellertid värt att notera att den svenska utgåvan av S:t Clare-serien har försetts med W. Lindsay Cables originalillustrationer. Även den moderna utgåvan av Tom Browns skoltid har originalillustrationer men av anonym illustratör.

DE MODERNA ENGELSKA FLICKPENSIONSÖCKERNA

Engelska flickböcker utgör alltså en betydande del av de internat-skoleböcker, som kom ut i Sverige under 1940- och 50-talen. Så gott som alla dessa är skrivna efter första världskriget och av betydligt modernare typ än klassikerna från 1800-tal och sekelskifte. De skiljer sig också klart från de amerikanska och danska böckerna av deckar-karaktär.

Dessa engelska flickböcker är idag ganska okända trots sin stora popularitet för bara några decennier sedan. Inte ens de engelska barnbokshistorikerna behandlar dem särskilt fylligt utan nöjer sig vanligen med att räkna upp några författare och titlar. De har kommit i kläm mellan intresset för å ena sidan den äldre, banbrytande barnlitteraturen och å andra sidan de modernaste ungdomsböckerna. Endast Tathams uppsats behandlar flickpensionsböckerna med förståelse och verkligt intresse med utgångspunkt i deras egna förutsättningar. Cadogan och Craig intar en liknande om än något mera kritisk attityd och ger stort utrymme åt skolskildringarna i sitt arbete om flickbokens historia. Här behandlas både författare, enskilda böcker och deras huvudpersoner mot bakgrund av de senaste 150 årens sociala och politiska utveckling, inte minst beträffande kvinnans ställning och möjligheter.

Av de mest kända engelska flickboks-författarna inom genren finns endast Angela Brazil och Dorita Fairlie Bruce på svenska, däremot inte den populära och mycket produktiva Elinor Brent-Dyer, som med The school at the Chalet (1925) inledde en mycket lång serie, som fortfarande finns tillgänglig i engelsk bokhandel.

Brazil betraktas som föregångsgestalten bland flickpensions-skildrarna. Hon lär ha introducerat de flesta sedermera vanliga motiven, (Cadogan, s. 111) men de har hos henne fortfarande en ålderdomlig utformning. Svartlock tillhör hennes tidigare produktion och skiljer sig ganska mycket från övriga i detta kapitel behandlade böcker. Bruce anses som en av de bästa författarna genom sin psykologiska skildring, som närmar sig både vuxenromanen och den moderna ungdomsboken. (Crouch, s. 41) Hennes fyra första Dimsie-bäcker kom ut 1921-23 men översattes först trettio år senare till svenska.

De flesta böcker, som översattes under åren 1941-60, är skrivna betydligt senare utan att därför kännas mycket modernare. Blytons S:t Clare-serie är kanske idag mest känd. Hennes skolhistorier har i allmänhet en intressantare människoskildring än hennes barndeckare. Från tiden under och efter andra världskriget kommer också Phyllis Matthewmans många böcker och Whites Monikas mysterium. Hos Matthewman finns en viss kritik av tidigare skolskildringar, (Högsta klassen, s. 66) även om författaren inte verkar ta sina egna råd på allvar. Redan Chaunders Ruts stolta drömmar visar en liknande tendens genom sin tafatta antihjältinna, som förläst sig på just flickpensionsböcker. (s. 12-14)

Dessa moderna pensionsböcker är vid närmare eftertanke ingen återvändsgränd i ungdomsbokens utveckling utan fyller tvärtom, som Tatham påpekar, en del av luckan mellan "the pointed morals and death-bed scenes of the late nineteenth century" och en modernare, mera realistisk barnskildring. (s. 350) De är alltså delvis föregångare till den moderna tonårsromanen. De handlar om hur flickornas skolutbildning kommer i nivå med pojkarnas, och om hur de erövrar idrotten och andra tidigare enbart manliga intresseområden. Inställningen till skola och lärare är nu vanligen positiv till skillnad från i många äldre pensionsböcker. Skolan blir medelpunkten, medan omvärlden och loven spelar en mycket obetydlig roll. Böckerna rör sig inom sitt eget lilla samhälle, som de själva skapar, där handligen rör sig efter egna fasta lagar inom ramen för de litterära konventionerna. Personteckningen är en av dessa författares starka sidor, (Tatham, s. 351) och böckerna utmärker sig för ett starkt intresse för karaktärens utveckling och samlevnadsproblemen inom kollektivet. Därigenom får de ett moralpedagogiskt syfte vid sidan om det underhållande.

Trots en hel del fördomar och numera föråldrade ideal känns de moraliska lärdomarna delvis tidlösa. De framställs bara så mycket tydligare än i nyare böcker. Ofta lägger författaren sin predikan i rektors mun, som t. ex. Miss Graylings i Första terminen vid Malory Towers:

- En dag kommer ni att lämna skolan och gå ut i livet som unga kvinnor, sade hon. Då bör ni ha med er ett vaket sinne, ett gott hjärta och en vilja att hjälpa. Ni bör ta med er ordentlig förståelse för många saker och villighet att påta er ansvar och visa er som sympatiska och pålitliga kvinnor. Allt detta kommer ni att kunna lära er vid Malory Towers - om ni verkligen vill. Jag räknar det inte som en stor framgång att elever får stipendier och tar fina examina, fast

det är förstås också mycket bra. Som en stor framgång räknar jag sådant som att våra elever lärt sig att vara godhjärtade och vänliga, förnuftiga och pålitliga, goda och sunda kvinnor som kan vara till nytta här i världen. Som ett misslyckande betraktar jag den som inte lär sig dessa saker under sina år här hos oss. Det är lätt för somliga av er att lära det där och svårt för andra. Men lätt eller svårt, så måste ni lära er dem, om ni ska bli lyckliga ute i livet och om ni ska kunna skänka andra någon glädje. (s. 27-28)

Flickpensionens värld

Dessa engelska flickböcker utspelas i skolor av 'public school'-typ, d. v. s. privatskolor med kvalificerad undervisning syftande till engelsk studentexamen, med mer eller mindre utbyggt prefektsystem (se s. 9) och ett starkt intresse för idrott. Denna typ är övertagen från de traditionella pojkskolorna men skiljer sig i vissa detaljer från dessa. Bl. a. lägger flickskolorna större vikt vid estetiska ämnen, än vad man märker i t. ex. Singleton-serien.

Eleverna är normalt i ungefär åldern 10-18 år. Skolornas storlek varierar mycket från 72 elever i Dimsie till 305 i Ruts stolta drömmar. Ofta, men inte alltid, delas flickorna upp i olika 'hus', d. v. s. elevhem under ledning av en lärarinna, vanligen sammanbyggda med varandra. Sovsalarna kan vara ganska stora men brukar delas upp i alkover genom draperier. De yngre eleverna läser läxor i sina klassrum övervakade av en lärare eller prefekt och tillbringar fritiden i stora dagrum. Högsta klassen eller i varje fall prefekterna har små studerkamrar, vanligen två och två.

Idrott är den stora fritidssysselsättningen. Under vinterhalvåret dominerar landhockey, under sommaren cricket tillsammans med tennis och simning. I Blytons böcker spelas det kanadensiska spelet lacrosse i stället för hockey och ingen cricket. Matcher spelas inte bara mot andra skolor utan också mellan 'hus' och klasser. Amatörteater och andra uppträdanden är också populära. Promenader i omgivningarna och besök i närmaste by tillåts på vissa villkor. Bland de yngre blir brott mot reglerna en spännande sport, t. ex. nattliga fester och skämt med lärarna.

Utom själva skolbyggnaderna finns gymnastiksal, simbassäng, olika idrottsplaner och kanske ett ridhus. Ofta har de olika 'husen' och klasserna sina egna trädgårdsland, som flickorna själva sköter. Skolan har vidsträckta ägor, vanligen i någon naturskön trakt långt ute på landet.

Denna beskrivning gäller genrellt för de skolor, som skildras i dessa böcker. Förmodligen är det idealbilden av mellankrigstidens engelska flickpension, och böckerna ger alltid uttryck för en mycket positiv inställning till denna bild. De närmast följande kapitlen behandlar särskilt några aspekter och företeelser av betydelse för denna skolmiljö och de händelser, som böckerna låter utspelas där.

Prefektsystemet

Det s. k. prefektsystemet är ett viktigt och typiskt element i de flesta engelska skolskildringar. Oxford English Dictionary ger följande definition av ordet 'prefect': "In some English Public and Secondary Schools the name given to one of the body of senior pupils to whom authority is delegated for the maintenance of order and discipline". (vol. 7, s. 1267) Den tydligaste beskrivningen på svenska finns i inledningen till Singleton:

Disciplinen i skolorna ligger huvudsakligen i händerna på de så kallade 'prefects'. Dessa uttages bland pojkar och är det en oerhörd betydelse för skolan, att de rätta blir utsedda. Deras makt är mycket stor och går lätt att missbruka, i synnerhet om vederbörande lärare icke har ögonen med sig. De har rätt att ge nästan vilka bestraffningar som helst - från långa kopieringar ur böcker (mycket vanligt) till kraftiga bastonader på lämpligt ställe. (s. 7 i 1947 års förkortade utgåva)

Denna beskrivning gäller också i stort sett för de flickböcker, som bygger på public school-traditionen, endast med den skillnaden att kroppsstraff aldrig förekommer där.

Ordet 'prefect' översätts vanligen med 'ordningsman', men ibland förekommer det i sammanhanget missvisande begreppet 'elevråd' om prefekterna som kollektiv. Det är vanligen fem eller sex elever ur avgångsklassen, 'the sixth form', men ibland hela denna sjätteklass. Den främsta av prefekterna kallas 'head-girl' respektive 'head-boy', med definitionen: "the senior pupil in a school, the captain of the school". (Oxford English Dictionary, vol. 5, s. 145) På svenska blir denna titel i bästa fall 'chefsordningsman' men oftast 'primus' eller, ännu värre, 'elevrådsordförande'. Varje skola eller 'hus' har också sin idrottsledare, vanligen en av prefekterna, som är kapten i lagsporten och tränare för yngre kamrater.

I Blytons S:t Clare- och Malory Towers-böcker omnämns inga prefekter vid sidan om head-girl och idrottskapten, men högsta klassen tycks där som helhet fylla en prefektfunktion. Kicki-serien har ett helt avvikande system, där 'monitörerna' är valda av eleverna utan avseende till ålder, men dessa böcker tycks utspelas på något slags experimentsskola.

Till public school-traditionerna hör också det s. k. 'fag'-systemet, som innebär att äldre elever och i synnerhet prefekter har rätt att kräva personliga tjänster av de yngre. En dramatisk skildring av nykomlingars första möte med denna företeelse hittar man i Tvillingarna kommer till S:t Clare (s. 33-43). Här erkänns seden senare som något positivt, men den förekommer sällan i flickböckerna.

I de modernare engelska flickskoleböckerna får prefektsystemet en nyckelroll i handlingen. Det erbjuder många möjligheter till konflikter och intriger kring rivalitet, avundsjuka och översitteri. Dels finns konflikter inom prefekternas egna led, dels motsättningar mellan dem och yngre kamrater. När äldre elever övertar en del av lärarnas auktoritet, övertar de också en del av dessas funktion som föremål för uppror och skämt, men de får också möjlighet att lämna hjälp och stöd. På så sätt kan intresset på ett naturligt sätt delas mellan elevgrupper i olika åldrar. I de serier, där huvudpersonerna skildras genom flera år, utvecklas de från upproriska rackarungar till stadgade prefekter, som själva får ta ansvar för en ny uppsättning av vilda juniorer. Ett väl genomfört exempel på detta är Matthewmans Daneswood-serie, där vi bland annat möter tre 'generationer' av idrottsledare och blivande idrottsledare: Drusilla, Josie och Jackie, som vid två olika tidpunkter är inblandade i liknande motsättningar. (Ann tar ledningen, s. 64-69 och Pat vid rodret, s. 38-47) I detta fall sluts dessutom cirkeln genom att Drusilla och Jackie är kusiner! Samma utveckling finns också i Dimsie-serien och i Blytons båda längre serier. 1)

Till prefektsystemet hör på sätt och vis också klassernas ordningsmän, som ibland invecklas i samma slags konflikter som prefekterna och spelar en liknande roll av överhet. Böcker där detta är särskilt tydligt, är Andraklassisterna i S:t Clare och Matthewmans Den nya flickan.

De äldre böckernas prefekter är antingen beundrade idealgestalter eller avskydda despoter men sällan mer utförligt karaktäriserade. Det är ett av de ålderdomliga dragen i Brazils Svartlock, att Gipsys konflikt med den självbelåtna head-girlen Helen aldrig får en tillfredsställande upplösning, och att Helen själv förblir en skugggestalt. Först i de modernare böckerna blir prefekterna nyanserade personligheter, även när deras yngre kamrater är de egentliga huvudpersonerna, men denna individualisering sker ofta inom ramen för vissa givna karaktärstyper. Där finns den lugna och kloka head-girlen, som med sina goda råd löser alla problem, t. ex. Winifred i S:t Clare-serien eller Johanna i Den nya flickan, men denna typ förblir en bifigur. Idrottskaptenen är däremot gärna mer färgstark och aktiv i handlingen, häftig och rättfram men bussig, ofta rödhårig. Till denna typ hör Belinda i S:t Clare-böckerna, Drusilla och Josie, samt Stella i Ruts stolta drömmar. En tredje typ är drömmande och litet bortkommen men ett musikaliskt geni som Ursula i Dimsie griper in och Margaret i Matthewmans Här kommer Gabrielle.

Det finns också helt olämpliga prefekter, och kring deras felsteg och misslyckanden kan hela bokens intrig byggas upp med varierande utgång. Vivian i Här kommer Gabrielle missbrukar sin ställning på många sätt men ångrar sig, och i de följande böckerna bekämpar hon

1) I de senare, aldrig översatta, Malory Towers-böckerna kommer huvudpersonerna alltmer i ansvarsställning, samtidigt som en yngre syster respektive kusin blir ledande i en lägre klass.

framgångsrikt sina egna fel. Angela i Whites Monikas mysterium blir på slutet avslöjad och avlägsnad från skolan, men hon är till skillnad från Vivian ingen huvudperson. Tessa, klassordningsmannen i Den nya flickan, påminner till karaktär och utveckling mycket om Vivian.

De avvikande

Eleverna på en engelsk flickpension tillhör normalt den övre medelklassen. De har fått en likartad uppfostran och delar i grund och botten ungefär samma ideal. I denna ganska slutna krets införs i böckerna ofta flickor, som på olika sätt avviker från det normala mönstret. Deras funktion i berättelsen är dels att öka spänningen i handlingen, dels att ge tillfälle till moraliska lärdomar. Författarnas moralpedagogiska intentioner framträder kanske ingenstans så tydligt som i skildringen av avvikande personer och av hur dessa behandlas av sin omgivning.

Egentliga klasskillnader spelar till synes liten roll i dessa böcker, men stipendiater och andra elever med sämre ekonomi än kamraterna uppträder ofta, och genom deras närvaro prövas de andras goda uppförande och skiljs uppkomlingarna ut från de verkligt bildade. Snobberi är nämligen en svårare synd i denna miljö än brist på pengar. (Cadogan, s. 179) Det visar sig emellertid oftast att de fattiga flickorna i själva verket också kommer från bildade hem som Sally i Chaunders Sallys första termin. Den enda som uttryckligen har tillhört arbetarklassen är Rusty, men hon har blivit adopterad av en rik dam. (Rustys första termin av Matthewman)

Fördomar mot utlänningar är en annan sida av det sociala mönstret. Blytons franska lärarinnor är i första hand komiska figurer men får också tillfälle att ställa upp ett förment franskt uppfostringsideal gentemot det i författarens ögon överlägsna engelska:

Hon [Mam'selle] skulle aldrig ha drömt om att uppföra sig så obesvärat, när hon var flicka och gick i sin franska skola. Där fanns inga idrottstävlingar, knappast ens några långpromenader, och hon hade aldrig sett en gymnastiksal, förrän hon kom till England. Fastän hon hade varit i tre år på S:t Clare, hade hon aldrig lärt sig förstå flickorna där. (Tvillingarna O'Sullivan, s. 52)

Helt i linje med dessa fördomar skildras de franska flickorna som charmiga men i avsaknad av engelskornas hedersbegrepp i Claudine i S:t Clare och Flickorna i femte klass. Spansk härkomst medför däremot ett häftigt temperament som hos Charlotta, också i S:t Clare-serien. På samma sätt förklaras också Nitas egendomliga karaktär delvis med hennes spanska blod. (Dimsie, s. 44-45)

Det finns många olika sätt att skilja sig från mängden, som har en mer personlig bakgrund. Vissa flickor har präglats av en annorlunda uppväxtmiljö, t. ex. hos en cirkustrupp som Charlotta eller med alltför lärt ambitiösa föräldrar som Fenella i Dimsie griper in. Om en

viss form av originalitet skall uppfattas som positiv, negativ eller enbart komisk, beror bl. a. på de olika personernas roll i berättelsen. Få huvudpersoner uppträder löjligt annat än tillfälligtvis. Ett undantag är Chaunders antihjältinna Evangeline (Rut), som är klumpig och närsynt och inte utmärker sig för någonting mer än sin patetiska strävan efter att uträtta hjältedåd. "En liten snäll och rar idiot" är det omdöme hon får av sin idol Stella. (Ruts stolta drömmar, s. 103) Ann i Ann tar ledningen står delvis utanför kamratkretsen genom sitt ointresse för idrott och inser först mot slutet av skoltiden, att hon gått miste om något. Samtidigt får hon en chans att göra sig gällande inom andra områden.

Annars är det vanligt att huvudpersonerna efter en tid på internatskolan får lära sig att stävja sin egenart och anpassa sig efter normerna i kollektivet. Det gäller de flesta av Blytons och Matthewmans hjältinnor. Endast bifigurer tillåts förbli komiska inslag genom en hel serie.

Allra mest avvikande är de, som varken kan eller vill lära sig den läxa, miss Grayling nämner i citatet på s. 7-8. Det är de som bryter mot skolans lagar och kollektivets hederskodex, de elaka, självupptagna och ohederliga. Beskrivningen av dessa flickor varierar efter deras roller i berättelsen, om deras uppträdande endast tjänar spänningen i intrigen, eller om de själva utgör ett moraliskt exempel. I det förra fallet försvinner de oftast från skolan och ur historien, när de har spelat ut sin roll, som Angela i Monikas mysterium eller Daphne i Sallys första termin. Det senare innebär normalt en 'omvändelse' och karaktärsutveckling, när den 'elaka' flickan under patetiska former till sist börjar lära sig läxan.

Det finns egentligen två slags elakhet, dels ett besvärligt uppförande, som får en psykologisk förklaring exempelvis ur familjesituationen, dels en mer oförklarlig falskhet och självupptagenhet. Huvudintrigen i Blytons Tvillingarna O'Sullivan ger exempel på båda typerna: Den olyckliga och till synes osympatiska Margery får skulden för Ericas hemliga hämndaktioner. När Margery räddar Ericas liv, blir hon hyllad som hjältinna, och alla hennes problem löses snabbt. Samtidigt grips Erica av ånger och bekänner sin falskhet, men hon vågar inte stanna kvar på skolan och möta kamraternas dom. (s. 126-27, 133) Detta är en typisk intrig för detta slags böcker, och livräddningen ett lika typiskt motiv. På detta sätt kan en vändpunkt i en människas liv framställas med en viss trovärdighet men utan djupare psykologisk inlevelse.

Fallet Nita Tomlinson i de båda första Dimsie-böckerna följer inte helt konventionerna. Nita är onekligen osympatisk, men hon framträder som en tragisk gestalt med sina kontaktsvårigheter och sin längtan efter beundran och vänskap. När hon till sist räddar lilla Dimsies liv, leder detta bara till en stillsamt patetisk försoning mellan dessa båda, (Dimsie i trean, s. 196-98) och det förblir tveksamt om och hur händelsen kommer att påverka Nitas ställning i skolan och hennes fortsatta liv.

Känslorna

Internatskolans värld är vanligen strängt enkönad, och kontakter med det andra könet blir i böckerna antingen helt förbjudna eller väl kontrollerade. I pojkböckerna uppträder ytterst sällan några flickor. I de äldre och de icke-brittiska flickböckerna spelar däremot pojkar en viss roll. Flickorna i Coolidges Katy i skolan roar sig med förbjudna kontakter med studenter, och många kontinentala pensionsskildringar utmynnar i en kärlekshistoria. (Jmf. s. 4)

De engelska flickskoleböckerna går den motsatta vägen och låtsas som om pojkar och pojkvänner i synnerhet inte existerade. Alla känslomässiga bindningar förbehålls här släktingar och möjligen kamrater. Visserligen har Nicola i Matthewmans Högsta klassen en fästman, men så är hon också hela 22 år och ingen riktig skolflicka. I samma bok förklarar Rusty det verkliga förhållandet med de kyska skolflickorna: "Jag tror att det där att vi inte bryr oss om pojkar, beror på att det här är en pension. Flickorna har pojkvänner, förstas, men dem sysslar de med under loven." (s. 30) Engelska skolhistorier intresserar sig faktiskt mycket litet för loven. Det är också typiskt att flickorna i dessa böcker aldrig ens blir misstänkta för opassande möten med pojkar. I stort sett behandlas skolutbildningen här som om den hade ett egenvärde och i första hand ledde till examen och yrkesliv eller universitet.

Ett undantag utgör Haggards Försonnar, som handlar om en trettonårig flickas passionerade kärlek till en vuxen man, och där skolan endast finns med som en obehaglig bakgrund. Den boken står på gränsen till vuxenlitteraturen och ligger helt utanför den litterära tradition, som behandlas här.

I brist på kontakt med det andra könet vänds i stället det uppvaknande erotiska intresset mot det egna. Sentimental vänskap mellan kamrater har accepterats i äldre böcker - även i pojkböcker som Tom Browns skoltid - även om den aldrig får ett alltför sensuellt uttryck. Det är antagligen den gamla skräcken för homosexualitet som här gör sig gällande, även om några antydningar i den vägen inte tillåts komma fram i ungdomslitteraturen.

I de nyare flickböckerna får den sentimentala vänskapen ett dåligt anseende. Den yttrar sig där vanligen som hängiven beundran för en äldre kamrat, ibland på avstånd, ibland utvecklad till verkligt kamratskap. Någon kontroll från lärarna behövs inte, då de flesta eleverna betraktar företeelsen som ytterst löjlig. Den dyrkade Stella i Ruts stolta drömmar är särskilt avog mot "sådant känslösjunk" och "slisk", som hon kallar det. (s. 30) Dimsie och hennes vänner grundar en förening speciellt mot fjäsk och inställsamhet. Sin uppfattning om saken grundar de bl. a. på Mabs mammas förklaring, att det är "ett slags åkomma, som flickor får, ungefär som mässling. Det går nog över med tiden, trodde hon." (Dimsie i trean, s. 23) Deras känslösa kamrater måste vara svårt drabbade, eftersom de inte nöjer sig med att ge blommor och andra presenter utan också kan komma på idén att sova "med seniorers gamla hårband under sin kudde." (s. 33)

Det mest drastiska utslaget av detta slags svärmeri är när Daphne i Sallys första termin vaktar så svartsjukt över en jämnårig kamrat, att hon med falska medel gör denna impopulär i klassen, bara för att få behålla henne för sig själv. (s. 123) Betydligt positivare är då Ruts hängivna dyrkan av Stella trots dess tragikomiska följder. Här finns ett ömsesidigt givande förhållande, där Stella så småningom lär sig uppskatta Rut efter hennes förtjänster. (Ruts stolta drömmar)

Också lärarinnor kan bli föremål för detta slags dyrkan. Alison i S:t Clare-serien har en särskild förmåga att svärma för en typ av lärare, som de andra föraktar, och som själv visar sig förakta stackars Alison och göra henne djupt besviken. Detta sker t. ex. i Andraklassisterna i S:t Clare. (s. 33, 171-74)

SLUTSATS OCH REKOMMENDATION

Internatskoleböcker är idag dåligt representerade på våra bibliotek, och genren är inte heller ofta efterfrågad. De böcker man kan finna på hyllorna, är nästan bara de, som lyckats bli förklarade som klassiker, men klassikerbegreppet är ingen garanti på verklig kvalitet. Det visar bara att boken lyckats överleva många årgångar av läsare, kanske på en tid då utbudet av läsbara och barnvänliga barnböcker var mycket mindre än idag.

Särskilt de engelska flickböcker, som jag har försökt presentera litet fylligare, är numera nästan helt bortglömda och sedan länge utsträdda på de flesta folkbibliotek. Jag vill inte påstå att det är en alltför stor förlust för unga läsare, men många av dessa böcker är bättre skrivna och rymmer färre fördomar än exempelvis Singletonserien, som många bibliotek fortfarande håller tillgängliga på öppna hyllor.

Min personliga uppfattning är att de flesta internatskoleböcker borde placeras i magasin men behållas där. De är inte sämre än många böcker, som kommer ut idag, även om de speglar föråldrade värderingar. Det gäller för dem liksom för de flesta 'klassikerna', att de nu har sitt största värde som kulturhistorisk skildring och spegling av andra tiders ideal. Av detta skäl bör dessa böcker finnas tillgängliga även för vår tids ungdomar, inte nödvändigtvis som nöjesläsning, utan kanske som underlag för diskussion och grupparbeten i skolan. Jag vågar gissa, att Bruce Dimsie-böcker ger en ganska god bild av andan och idealen kring flickornas läroverksutbildning i 20-talets England. Också Blytons skolhistorier ger kanske en lika sann bild av det skolväsen, hon vill skildra, som den Coolidge ger av sin tids amerikanska flickpension i Katy i skolan.

Det är också viktigt att hålla känslan för den litterära utvecklingen levande, så att vi inte glömmer bort att det verkligen kom ut en hel mängd ungdomsböcker under 1900-talets första hälft, och att det sker en succéiv utveckling under hela denna tid.

Det är därför min förhoppning, att i varje fall de större bibliotek, som ännu har några av dessa böcker i behåll - och det gäller givetvis även andra genrer - kan kosta på sig att spara något exemplar av dem för framtiden.

KÄLLOR OCH REFERENSLITTERATUR

- Association of Research Libraries: A catalog of books represented by Library of Congress printed cards issued to July 31, 1942. - New York, 1958-1960. - 167 vol.
Supplement : cards issued August 1, 1942 - December 31, 1947. - Paterson, N. J., 1960. - 42 vol.
- Bolin, Greta: Barn och böcker : en orientering / Greta Bolin, Eva von Zweigbergk, Mary Ørvig. - Stockholm, 1972. - 334 s. : ill.
- British Museum general catalogue of printed books to 1955. - Compact ed. - New York, 1967. - 27 vol.
- Cadogan, Mary: You're a brick, Angela! : a new look at girls' fiction from 1839 to 1975 / by Mary Cadogan and Patricia Craig. - London, 1976. - 397 s. : ill.
- Crouch, Marcus: Treasure seekers and borrowers : children's books in Britain 1900-1960. - London, 1962. - 160 s. : ill.
- Dansk bogfortegnelse for aarene ... //. - København.
- Darton, F. J. Harvey: Children's books in England : five centuries of social life. - 2. ed. - Cambridge, 1966. - 367 s. : ill.
- Deutsche Bibliographie : Fünfjahres-Verzeichnis // . - Frankfurt am Main.
- Deutsches Bücherverzeichnis // : - Leipzig.
- Doyle, Brian: The who's who of children's literature. - Trowbridge, 1972. - 380 s. : ill.
- Ellis, Alec: How to find out about children's literature. - 2. ed. - Oxford, 1968. - 242 s. - (The commonwealth and international library)
- Eyre, Frank: 20th century children's books. - London, 1952. - 72 s. : ill.
- Fataburen // : Nordiska Museets och Skansens årsbok. - Stockholm.
- Fisher, Margery: Who's who in children's books : a treasury of the familiar characters of childhood. - New York, cop. 1975. - 399 s. : ill.
- The junior bookshelf // : a review of children's books. - Huddersfield.
- Klingberg, Göte: Barn- och ungdomslitteraturen. - Stockholm, 1970. - 328 s. : ill.
- Library of Congress: The National union catalog : a cumulative author list representing Library of Congress printed cards and titles reported by other American libraries 1953-1957. - Ann Arbor, Mich., 1958. - 28 vol.

Library of Congress author catalog : a cumulative list of works represented by Library of Congress printed cards 1948-1952. - Paterson, N. J., 1960. - 24 vol.

Läsning för barn : orientering i dagens barnlitteratur / redaktion: Gunila Ambjörnsson och Margareta Strömstedt. - Stockholm, 1971. - 190 s. : ill. - (Barnen och vi)

Oxford English dictionary : - London, 1933. - 12 vol.

Something about the author : facts and pictures about contemporary authors and illustrators of books for young people / Anne Commire. - Detroit, Mich., 1971-

Stybe, Vibeke: Från Snövit till Snobben : barnbokens ursprung och utveckling / svensk bearbetning av Lars Furuland och Stefan Mählqvist. - Ny omarbetad svensk uppl. - Stockholm, 1972. - 286 s. : ill. - (ALMA-serien ; 20)

Orig:s titel: Fra Askepot til Anders And.

Svensk bokkatalog //. - Stockholm.

Tatham, C. S: Yesterday's schoolgirls. - (The junior bookshelf ; 33, 1969, s. 349-351)

Whitaker's five-year cumulative book list // : - London.

Zweigbergk, Eva von: Barnboken i Sverige 1750-1950. - Stockholm, 1965. - 250 s. : ill.

Orvig, Mary: Den internationella flickboken i svensk tappning. - Ill. - (Fataburen ; 1971, s. 143-170)

UNGDOMSböCKER I INTERNATSKOLEMILJÖ UTGIVNA I SVERIGE 1941 - 1960

Titlar utmärkta med X redovisas i bil. II

- Berlin, Eva: Elsas pensionsår : en bok för unga flickor. - [Ny utg.]. - Norrköping, 1941. - 154 s. - (Sörlins ungdomsböcker)
Originalupplaga 1922.
- X Blyton, Enid: Andra året vid Malory Towers / översättning av Ragnhild Hallén. - Stockholm, 1958. - 160 s.
Originalupplaga 1947. - Orig:s titel: The second form at Malory Towers.
- X Blyton, Enid: Andraklassisterna i S:t Clare / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av Gun Kihlberg. - Stockholm, 1952. - 191 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1944. - Orig:s titel: The second form at St. Clare's.
- X Blyton, Enid: Claudine i S:t Clare / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av Gun Kihlberg. - Stockholm, 1953. - 188 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1944. - Orig:s titel: Claudine at St. Clare's.
- X Blyton, Enid: Flickorna i femte klass / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av T. Lindfors. - Stockholm, 1954. - 184 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1945. - Orig:s titel: Fifth formers at St. Clare's.
- X Blyton, Enid: Första terminen vid Malory Towers / översättning av Ragnhild Hallén. - Stockholm, 1957. - 159 s.
Originalupplaga 1946. - Orig:s titel: First term at Malory Towers.
- X Blyton, Enid: Kicki ger sig inte / översättning av Ragnhild Hallén. - Stockholm, 1957. - 182 s. - (B. Wahlströms flickböcker) (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 877-878)
Originalupplaga 1945. - Orig:s titel: The naughtiest girl is a monitor.
- X Blyton, Enid: Kicki gör uppror / översättning av Ragnhild Hallén. - Stockholm, 1956. - 182 s. - (B. Wahlströms flickböcker) (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 827-828)
Originalupplaga 1940. - Orig:s titel: The naughtiest girl in the school.
- X Blyton, Enid: Kicki vet vad hon vill / översättning av Ragnhild Hallén. - Stockholm, 1957. - 188 s. - (B. Wahlströms flickböcker) (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 850-851)
Originalupplaga 1942. - Orig:s titel: The naughtiest girl again.
- X Blyton, Enid: Sommartermin på S:t Clare / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av Gun Kihlberg. - Stockholm, 1952. - 188 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1943. - Orig:s titel: Summer term at St. Clare's.
- X Blyton, Enid: Tvillingarna kommer till S:t Clare / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av Gun Kihlberg. - Stockholm, 1950. - 206 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1941. - Orig:s titel: The twins at St. Clare's.

- X Blyton, Enid: Tvillingarna O'Sullivan / illustrationer av W. Lindsay Cable ; från engelskan av: Gun Kihlberg. - Stockholm, 1951. - 189 s. : ill. - (S:t Clare-böckerna)
Originalupplaga 1942. - Orig:s titel: The O'Sullivan twins.
- Brazil, Angela: Svartlock / av Angela Braxil. - [Ny utg.] . - Norrköping, 1947. - 164 s. - (Sörlins barn- och ungdomsböcker ; 56)
Originalupplaga 1913. - Första svenska upplaga 1916. - Orig:s titel: The leader of the lower school. - Tidigare utgåva med titeln: Den nya kamraten.
- X Bruce, Dorita Fairlie: Dimsie / översättning: I. Lindström ; illustrationer: Stella Söderberg. - Stockholm, 1950. - 223 s. : ill. - (Röda serien)
Originalupplaga 1921. - Orig:s titel: The senior prefect. - Även utgiven med titeln: Dimsie goes to school.
- X Bruce, Dorita Fairlie: Dimsie griper in / översättning: Ingegerd Lindström. - Stockholm, 1952. - 190 s. - (Röda serien)
Originalupplaga 1922. - Orig:s titel: Dimsie moves up again.
- X Bruce, Dorita Fairlie: Dimsie i trean / översättning: Ingegerd Lindström ; illustrationer: Stella Falkner. - Stockholm, 1951. - 199 s. : ill. - (Röda serien)
Originalupplaga 1921. - Orig:s titel: Dimsie moves up.
- X Bruce, Dorita Fairlie: Dimsie som ordningsman / översättning av Ingegerd Lindström. - Stockholm, 1953. - 191 s. - (Röda serien)
Originalupplaga 1923. - Orig:s titel: Dimsie among the prefects.
- X Buckeridge, Anthony: Jennings blir detektiv / översättning av Per Kellberg. - Stockholm, 1960. - 213 s. - (Önskeböckerna ; 225)
Originalupplaga 1951. - Orig:s titel: Jennings follows a clue.
- X Buckeridge, Anthony: Jennings i skolan / översättning av Per Kellberg. - Stockholm, 1959. - 226 s. - (Önskeböckerna ; 206)
Originalupplaga 1950. - Orig:s titel: Jennings goes to school.
- Burnett, Frances Hodgson: En liten prinsessa. - [Ny utg.] / från engelskan av Eva Berg ; illustrationer av Yngve Berg. - Stockholm, 1943. - 209 s. : ill. - (De odödliga ungdomsböckerna ; 28)
[Ny utg.] / svensk bearbetning av Kärstin Hellsten. - Stockholm, 1949. - 158 s.
Originalupplaga 1887. - Första svenska upplaga 1892. - Orig:s titel: Sara Crewe; or, What happened at Miss Minchin's. - Även utgiven med titlarna: The little princess. Pensionsflickan. Lilla prinsessan.
- X Chaundler, Christine: Nedre femtes stordåd : berättelse för unga flickor / översättning av Elisabeth Lilljebjörn. - [Ny utg.] . - Stockholm, 1946. - 126 s. - (Hasselgrens flickböcker ; 1)
Originalupplaga 1932. - Första svenska upplaga 1933. - Orig:s titel: Five B and Evangeline.
- X Chaundler, Christine: Ruts stolta drömmar. - [Ny utg.] . - Stockholm, 1943. - 154 s. - (Lindqvists ungdomsböcker)
Originalupplaga 1926. - Första svenska upplaga 1930. - Orig:s titel: The exploits of Evangeline. - Tidigare utgåva med titeln: Drömmar och bedrifter.

- Chandler, Christine: Sallys första termin : berättelse för unga flickor / översättning av Elisabeth Lilljebjörn. - [Ny utg.]. - Stockholm, 1948. - 126 s. - (Hasselgrens flickböcker ; 2)
Originalupplaga 1924. - Första svenska upplaga 1925. - Orig:s titel: Sally sticks it out.
- Coolidge, Susan, [pseud. för Sarah Chauncey Woolsey]: Katy i skolan. - [Ny utg.] / översättning av Kerstin Venström ; illustrationer av Per Silferhjelm. - Uppsala, 1958. - 175 s. : ill. - (De klassiska ungdomsböckerna)
Originalupplaga 1873. - Första svenska upplaga 1892. - Orig:s titel: What Katy did at school.
- X De Geer, Louis: Den nye läraren på Singleton. - Stockholm, 1941. - 182 s. - (Önskeböckerna ; 16)
- X De Geer, Louis: Singleton. - [Ny utg.] / illustrerad av Harry Nörstrand. - Stockholm, 1947. - 110 s. : ill. - (Pojkarnas julbok)
Originalupplaga 1929. - Avkortad utgåva, endast omfattande första hälften av originalutgåvan.
- X De Geer, Louis: Singleton efter kriget. - Stockholm, 1947. - 166 s.
- X De Geer, Louis: Singleton och kriget. - Stockholm, 1943. - 149 s. - (Önskeböckerna ; 34)
- X De Geer, Louis: Stora händelser på Singleton. - Stockholm, 1954. - 126 s. - (Önskeböckerna ; 123)
- Denison, Muriel: Susann i skolan / översättning av: Stina Hergin ; illustrationer av: Stella Falkner. - Stockholm, 1950. - 214 s. : ill. - (Röda serien)
Originalupplaga 1940. - Orig:s titel: Susannah at boarding school.
- Haggard, Stephen: Försommar / till svenska av: Ulla Hornborg. - Stockholm, 1945. - 315 s. - (Gröna serien)
Originalupplaga 1938. - Orig:s titel: Nya.
- Hallqvist, Britt G.: Den okända kamraten. - Stockholm, 1955. - 163 s. - (Önskeböckerna ; 146)
- Hughes, Thomas: Tom Browns skoltid. - [Ny utg.] / översatt och bearbetad av Eva Håkanson. - Stockholm, 1958. - 179 s. : ill. - (Skattkammarbiblioteket)
Originalupplaga 1857. - Första svenska upplaga 1878. - Orig:s titel: Tom Brown's school days.
- X Judd, Alfred: Rufford & Co. : en skolpojks historia. - [Ny utg.]. - Norrköping, 1944. - 188 s. - (Sörlins ungdomsböcker ; 23)
Första svenska upplaga 1922.
- X Judd, Alfred: Ruffys vidare öden. - [Ny utg.]. - Norrköping, 1946. - 151 s. - (Sörlins ungdomsböcker ; 38)
Första svenska upplaga 1923.
- X Keene, Carolyn, [pseud. för Harriet S. Adams]: Mary, Lou och mysteriet Hilton / översättning Gallie Eng. - Stockholm, 1960. - 188 s. - (B. Wahlströms flickböcker) (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 1021-1022)
Originalupplaga 1934. - Orig:s titel: The secret at Lone Tree Cottage.

- X Keene, Carolyn, [pseud. för Harriet S. Adams]: Mary, Lou och mysteriet på Starhurst / översättning Gallie Eng. - Stockholm, 1959. - 184 s. - (B. Wahlströms flickböcker) (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 969-970)
Originalupplaga 1934. - Orig:s titel: By the light of the study lamp.
- Kästner, Erich: Det flygande klassrummet / översättning av Aida Törnell. - Stockholm, 1954. - 154 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2779)
Originalupplaga 1933. - Orig:s titel: Das fliegende Klassenzimmer.
- X Locke, Clinton W., [pseud.]: Perry och chiffermysteriet : berättelse för pojkar / översättning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1945. - 138 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 435)
Originalupplaga 1931. - Orig:s titel: Who opened the safe?
- X Locke, Clinton W., [pseud.]: Perry och falskmyntarna : berättelse för pojkar / översättning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1946. - 137 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 474)
Originalupplaga 1932. - Orig:s titel: Who hid the key?
- X Locke, Clinton W., [pseud.]: Perry och mysterieklubben : berättelse för pojkar / översättning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1944. - 137 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 405)
Originalupplaga 1931. - Orig:s titel: Who closed the door?
- X Locke, Clinton W., [pseud.]: Perry och tidningsmysteriet : berättelse för pojkar / översättning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1947. - 218 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 483-484)
Originalupplaga 1934. - Orig:s titel: Who took the papers?
- Mattheus, Peter: Mick rymmer / till svenska av Hugo Hultenberg. - Stockholm, 1941. - 99 s. : ill. - (Ljus ungdomsböcker ; 1)
Originalupplaga 1938. - Orig:s titel: Minnewitt macht nicht mehr mit.
- X Matthewman, Phyllis: Ann tar ledningen / översättning av Ragnhild Hallen. - Stockholm, 1949. - 167 s. - (Lindqvists favoritböcker ; 2310)
Originalupplaga 1940. - Orig:s titel: Chloe takes control.
- X Matthewman, Phyllis: Här kommer Gabrielle / översättning av Margareta Ångström. - Stockholm, 1957. - 155 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3250)
Originalupplaga 1947. - Orig:s titel: Because of Vivian.
- X Matthewman, Phyllis: Högsta klassen / översättning av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1953. - 172 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2731)
Originalupplaga 1948. - Orig:s titel: The intrusion of Nicola.
- X Matthewman, Phyllis: Josie flyttar upp / översättning av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1950. - 185 s. : ill. - (Klöverböckerna) (Lindqvists favoritböcker ; 2383)
Originalupplaga 1943. - Orig:s titel: Josie moves up.
- X Matthewman, Phyllis: Josies nya värdighet / översättning av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1952. - 159 s. : ill. - (Klöverböckerna) (Lindqvists favoritböcker ; 2616)
Originalupplaga 1946. - Orig:s titel: Justice for Jaqueline.

- X Matthewman, Phyllis: Lys gör entré / översättning av Olle Nylander. - Stockholm, 1960. - 152 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3611)
Originalupplaga 1951. - Orig:s titel: The coming of Lys.
- Matthewman, Phyllis: Den nya flickan / översättning av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1954. - 158 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2785)
Originalupplaga 1948. - Orig:s titel: Peter - new girl.
- X Matthewman, Phyllis: En ovanlig flicka / översättning av Astrid Berger. - Stockholm, 1951. - 208 s. - (Klöverböckerna) (Lindqvists favoritböcker ; 2478)
Originalupplaga 1945. - Orig:s titel: A new role for Natasha.
- X Matthewman, Phyllis: Pat vid rodret / översättning av Folke Himmelstrand. - Stockholm, 1952. - 144 s. : ill. - (Ungdomens favoritböcker ; 2617)
Originalupplaga 1948. - Orig:s titel: Pat at the helm.
- X Matthewman, Phyllis: Rustys första termin / översättning av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1950. - 186 s. : ill. - (Klöverböckerna) (Lindqvists favoritböcker ; 2382)
Originalupplaga 1941. - Orig:s titel: The queerness of Rusty.
- X Matthewman, Phyllis: Tony som ordningsman / översättning av Gunvor Håkansson ; illustrationer: Else-Britt Stenqvist. - Stockholm, 1959. - 157 s. : ill.
Originalupplaga 1951. - Orig:s titel: The amateur prefects.
- Ott, Estrid: Flickor i pension / översättning: Gallie Åkerhielm. - Stockholm, 1952. - 155 s.
Originalupplaga 1952. - Orig:s titel: Piger i pension.
- Rendina, Laura Cooper: Rumskamrater / översättning: Stina Hergin. - Stockholm, 1949. - 221 s. - (Gröna serien)
Originalupplaga 1948. - Orig:s titel: Room mates.
- Sandwall-Bergström, Martha: Kulla-Gulla i skolan. - Stockholm, 1948. - 183 s. - (Önskeböckerna ; 84)
- Seuberlich, Hans Erich: Bettina tar ledningen. - Stockholm, 1957. - 94 s. - (Lindqvists ungdomsböcker ; 5074)
Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Nur so weiter, Bettina!
- X Stevns, Gretha: Susy i full fart. - Stockholm, 1957. - 77 s.
Originalupplaga 1956. - Orig:s titel: Susy i fuld fart.
- X Stevns, Gretha: Susy på egna ben / översättning av Birgitta Hylin ; illustrerad av Christel. - Stockholm, 1949. - 95 s. : ill.
Originalupplaga 1948. - Orig:s titel: Susy paa egne ben.
- X Stevns, Gretha: Susy slår sig lös. - Stockholm, 1957. - 82 s.
Originalupplaga 1956. - Orig:s titel: Susy boltrer sig.
- Tolderlund-Hansen, Ingrid: Lisa i skolan / översatt av Gemma Funtek-Snellman. - Stockholm, 1950. - 90 s. : ill. - (Lindqvists ungdomsbibliotek ; 5013)

- Törnqvist, Torwald: Tok heller : pojkliv vid ett svenskt internatläroverk. - Uppsala, 1946. - 180 s.
- Webster, Jean, [pseud. för Alice Jane Chandler Webster]: Patty. - [Ny utg.] / översättning: Viveka Starfelt ; illustrationer: Stig Södersten. - Stockholm, 1957. - 174 s. : ill. - (De odödliga ungdomsböckerna ; 56) Originalupplaga 1911. - Första svenska upplaga 1919. - Orig:s titel: Just Patty.
- Wells, Helen: Cherry Ames - skolsköterska / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1960. - 136 s. Originalupplaga 1956. - Orig:s titel: Cherry Ames, boarding school nurse.
- X Werner, Lisbeth, [pseud. för Knud Meister och Carlo Andersen]: Puck ger sig inte / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1956. - 126 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3082) Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Puk gi'r sig ikke.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck har bråttom. - Stockholm, 1958. - 126 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3438) Originalupplaga 1954. - Orig:s titel: Puk har fart på.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck har en nyhet! / översättning av Johannes Bäck. - Stockholm, [1959]. - 90 s. - (Lindqvists ungdomsbibliotek ; 5090) Originalupplaga 1954. - Orig:s titel: Puk har en nyhet!
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck hjälper till / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1956. - 125 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3196) Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Puk kommer til hjælp.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck i fara / översättning av A. Borger. - Stockholm, 1955. - 140 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2940) Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Puk vover pelsen.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck i snön / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1957. - 122 s. - (Lindqvists favoritböcker ; 3211) Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Puk i sneen.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck och leoparden. - Stockholm, 1958. - 115 s. - (Lindqvists favoritböcker ; 3439) Originalupplaga 1954. - Orig:s titel: Puk og leoparden.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck på internatskola / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1954. - 124 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2786) Originalupplaga 1952. - Orig:s titel: Puk på kostskole.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck på nya äventyr / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1955. - 117 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2996) Originalupplaga 1953. - Orig:s titel: Puk på nye eventyr.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck slår sig lös : den andra boken om Puck / översättning: Nenne Ramstedt. - Stockholm, 1954. - 125 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 2787) Originalupplaga 1952. - Orig:s titel: Puk slår sig løs.

- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck som filmstjärna / översättning av Johannes Bäck. - Stockholm, 1959. - 93 s. - (Lindqvists ungdomsbibliotek ; 5091)
Originalupplaga 1954. - Orig:s titel: Puk som filmstjerne.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck tar chansen / översättning av Astrid Borger. - Stockholm, 1957. - 121 s. : ill. - (Lindqvists favoritböcker ; 3249)
Originalupplaga 1954. - Orig:s titel: Puk ta'r chancen.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Puck vinner igen / översättning av Johannes Bäck. - Stockholm, 1960. - 91 s. - (Lindqvists ungdomsbibliotek ; 5100)
Originalupplaga 1955. - Orig:s titel: Puk vinder igen.
- X Werner, Lisbeth, [pseud.]: Pucks stora upplevelse / översättning av Johannes Bäck. - Stockholm, 1960. - 93 s. - (Lindqvists ungdomsbibliotek ; 5097)
Originalupplaga 1955. - Orig:s titel: Pucks store oplevelse.
- White, Constance Mary: Monikas mysterium / översättning av Inga-Britta Hultberg. - Norrköping, 1955. - 200 s.
Originalupplaga 1949. - Orig:s titel: The muddles of Monica.
- Wodehouse, Pelham Grenville: Luft i luckan ; berättelse för pojkar / översättning och bearbetning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1941. - 138 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 329)
Originalupplaga 1909. - Orig:s titel: Mike.
- Wodehouse, Pelham Grenville: Odågorna : berättelse för pojkar / översättning av Gösta Högelin. - Stockholm, 1942. - 138 s. - (B. Wahlströms ungdomsböcker ; 343)
Originalupplaga 1905. - Orig:s titel: The head of Kay's.

UPPSTÄLLNING AV SERIER I DEN ORDNING BÖCKERNA BÖR LÄSAS

Här medtages även ej översatta delar samt i några fall delar skrivna eller översatta utanför perioden 1941-60.

Blyton:

Tvillingarna kommer till S:t Clare
Tvillingarna O'Sullivan
Sommartermin på S:t Clare
Andraklassisterna i S:t Clare
Claudine i S:t Clare
Flickorna i femte klass

Första terminen vid Malory Towers
Andra året vid Malory Towers
Third year at Malory Towers (1948)
Upper fourth at Malory Towers (1949)
In the fifth at Malory Towers (1950)
Last term at Malory Towers (1951)

Kicki gör uppror
Kicki vet vad hon vill
Kicki ger sig inte

Bruce:

Dimsie
Dimsie i trean
Dimsie griper in
Dimsie som ordningsman
Dimsie grows up (1924)
Dimsie head-girl (1925)
Dimsie goes back (1927)
Dimsie intervenes (1937)

Buckeridge:

Jennings i skolan
Jennings blir detektiv
(Flera senare titlar finnes även i översättning)

Chaundler:

Ruts stolta drömmar
Nedre femtes stordåd

De Geer:

Singleton
Ett elddop på Singleton (1930)
Grådasken på Singleton (1931)
Den nye läraren på Singleton
Singleton och kriget
Singleton efter kriget
Stora händelser på Singleton

Judd:

Rufford & Co.
Ruffys vidare öden

Keene:

Mary, Lou och mysteriet på Starhurst

Mary, Lou och mysteriet Hilton

(Flera senare titlar finnes även i översättning)

Locke:

Perry och mysterieklubben

Perry och chiffermysteriet

Perry och falskmyntarna

Perry och tidningsmysteriet

Matthewman:

Ann tar ledningen (Daneswood-serien)

Rustys första termin

Josie flyttar upp

En ovanlig flicka

Josies nya värdighet

Pat vid rodret

Högsta klassen

Här kommer Gabrielle

Tony gör uppror (1961) (Orig:s titel: The turbulence of Tony, 1951)

Lys gör entré

Tony som ordningsman

Stevns:

Susy på egna ben

Susy i full fart

Susy slår sig lös

(Övriga titlar i denna serie utspelas ej i skolmiljö)

Werner:

Puck på internatskola

Puck slår sig lös

Puck i fara

Puck på nya äventyr

Puck ger sig inte

Puck hjälper till

Puck i snön

Puck tar chansen

Puck har bråttom

Puck och leoparden

Puck har en nyhet

Puck som filmstjärna

Pucks stora upplevelse

Puck vinner igen

(Flera senare titlar finnes även i översättning)

TITELREGISTER TILL BILAGA I
Med sidhänvisningar till huvudtexten

- Andra året vid Malory Towers (Blyton) 6, 9, 10 not 1
 Andraklassisterna i S:t Clare (Blyton) 1, 6, 7, 9, 10, 11, 14
 Ann tar ledningen (Matthewman) 5, 6, 10, 12
 Bettina tar ledningen (Seuberlich)
 Cherry Ames - skolsköterska (Wells) 5 not 2
 Claudine i S:t Clare (Blyton) 6, 7, 9, 11
 Dimsie m. forts. (Bruce) 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14
 Elsas pensionsår (Berlin) 4
 Flickor i pension (Ott)
 Flickorna i femte klass (Blyton) 6, 7, 9, 10, 11
 Det flygande klassrummet (Kästner)
 Försommar (Haggard) 13
 Första terminen vid Malory Towers (Blyton) 5, 6, 7, 8, 9, 10 not 1, 12
 Här kommer Gabrielle (Matthewman) 10
 Högsta klassen (Matthewman) 7, 13
 Jennings i skolan m. forts. (Buckeridge) 2, 4, 5
 Josie flyttar upp (Matthewman)
 Josies nya värdighet (Matthewman)
 Katy i skolan (Coolidge) 4, 5 not 2, 6, 13, 14
 Kicki gör uppror m. forts. (Blyton) 5, 6, 9
 Kulla-Gulla i skolan (Sandwall-Bergström) 5
 Lisa i skolan (Tolderlund-Hansen) 5
 En liten prinsessa (Burnett) 2
 Luft i luckan (Wodehouse)
 Lys gör entré (Matthewman)
 Mary, Lou och mysteriet på Starhurst m. forts. (Keene) 4, 5 not 2
 Mick rygger (Mattheus)
 Monikas mysterium (White) 7, 11, 12
 Nedre femtes stordåd (Chaundler) 5
 Den nya flickan (Matthewman) 10, 11
 Den nye läraren på Singleton (De Geer) 5 not 1, 8, 14
 Odågorna (Wodehouse)
 Den okända kamraten (Hallqvist) 5
 En ovanlig flicka (Matthewman)
 Pat vid rodret (Matthewman) 10
 Patty (Webster) 5 not 2
 Perry och mysterieklubben m. forts. (Locke) 4, 5
 Puck på internatskola m. forts. (Werner) 4, 5
 Rufford & Co. (Judd)
 Ruffys vidare öden (Judd)
 Rumskamrater (Rendina) 4, 5 not 2
 Rustys första termin (Matthewman) 11
 Ruts stolta drömmar (Chaundler) 5, 7, 8, 10, 12, 13, 14
 Sallys första termin (Chaundler) 11, 12, 14
 Singleton m. forts. (De Geer) 5 not 1, 8, 9, 14
 Sommartermin på S:t Clare (Blyton) 6, 7, 9, 10, 11
 Stora händelser på Singleton (De Geer) 5 not 1, 8, 14
 Susann i skolan (Denison)
 Susy på egna ben (Stevns) 4, 5
 Svartlock (Brazil) 7, 10
 Tok heller (Törnqvist)
 Tom Browns skoltid (Hughes) 2, 6, 13
 Tony som ordningsman (Matthewman)
 Tvillingarna kommer till S:t Clare (Blyton) 6, 7, 9, 10
 Tvillingarna O'Sullivan (Blyton) 6, 7, 9, 10, 11, 12

Löfgren, E.M.: Internatskolans värld i engelska flickböcker utgivna i Sverige 1941-1960. - Borås, 1977. - 17 bl. - (Specialarbete / Bibliotekshögskolan ; ht 1977, 179)

Specialarbetet inleds med en kort historik över ungdomsböcker i internatskolemiljö och koncentreras därefter på den speciella typ av flickpensionsböcker, som skrevs i England efter första världskriget. Dessa böcker har idag intresse dels som kulturhistoria, dels som föregångare till den moderna ungdomsromanen och bör därför i viss utsträckning sparas på våra bibliotek.

Till grund för undersökningen ligger den svenska utgivningen inom genren under åren 1941-60, som förtecknas i en bilaga, kompletterad med en serieöversikt och ett titelregister.

Gb

Löfgren, Eva Margareta [1947-]
Internatskolans värld i engelska flickböcker utgivna i Sverige 1941-1960 / Eva Margareta Löfgren. - Borås, 1977. - 17 bl. - (Specialarbete / Bibliotekshögskolan ; ht 1977, 179)

G.092

[Aa-c.061]

[Ge.092]



BADA – BORÅS AKADEMISKA DIGITALA ARKIV

Detta är ett inskannat och digitaliserat specialarbete från BHS (Bibliotekshögskolan) vid Högskolan i Borås. Specialarbeten skrevs som examensarbete på bibliotekarieutbildningen mellan åren 1974 och 1996.

Bibliotek & läranderesurser (BLR) vid Högskolan i Borås har utfört digitaliseringen och har använt de exemplar som funnits i bibliotekets samlingar i befintligt skick.

De digitaliserade specialarbetena är publicerade i Borås Akademiska Digitala Arkiv (BADA), som är högskolans system för digital publicering. <http://bada.hb.se>

Upphovsrätten tillhör författarna.

Publiceringsår i BADA: 2011



HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION